LACOURT : MAATSCHAPPELIJK EN ALS BIOLOOG

Verduin schreef op sympathieke wijze over Lacourt (CB 236) zoals hij hem op het Rijksmuseum van Nat.Hist. te Leiden heeft leren kennen. Dat de conventionele Lacourt soms verrassend kon reageren, heb ook ik ervaren. Ik heb hem verscheidene malen in Parijs ontmoet, wanneer hij naar zijn geliefd Arcachon ging of daarvan terug kwam. Dan belde hij mij van zijn hotel op en maakten wij een afspraak in de stad. Meestal brachten wij de avond door in een gezellig restaurant, lang tafelend en tot het middernachtelijke uur pratend. Zo heb ik hem leren kennen en waarderen.

Lacourt als mens vond ik boeiend. Iemand uit een andere tijd. Steeds somber gekleed met een zwart strikdasje, een zwarte gleufhoed recht op het hoofd, een zwarte paraplu aan de arm, een streng gezicht, en, sinds zijn pensionering altijd de gouden eremedaille van de Orde van Oranje Nassau aan een lintje in het knoopsgat van zijn linker revers. Een man van orde was hij en van respect voor het wettige gezag. Traditioneel in levenswandel. Onbuigzaam in plichtsbetrachting. Rechtlijnig in denken en doen. Hoewel gevoelig van natuur, kon hij onverbiddelijk als een deurwaarder zijn. Tact was niet zijn sterkste zijde. In zijn maatschappelijke opvattingen was hij enige generaties ten achter. -"De jeugd opstandig? Langharige lummels? Stakende arbeiders? Krakers? Korte metten maken! De politie er op af sturen en klappen uitdelen. Dan leren ze het wel af!"

Zijn blind vertrouwen in de heilige Hermandad kreeg overigens in Parijs een gevoelige klap. Wij reden een keer door de stad en raakten op de Place de la Concorde in een monstrueuze verkeersopstopping. Honderd meter voor ons uit was een betoging. Er was een luidruchtige deining van mannen met spandoeken voor het parlementsgebouw. "Waarom schept de politie geen orde?" mompelde Lacourt kregelig. Er was inderdaad geen verkeersagent te zien. Ik stapte uit om poolshoogte te nemen en kwam terug met het bericht, dat de betogers..... politiemannen waren, in burger dit keer, en dat zij nu bezig waren op deskundige wijze een chaos van het verkeer te maken om de eisen van hun vakbonden kracht bij te zetten. Lacourt verwerkte deze ervaring moeilijk.

In gedachten associeerde ik Lacourt steeds met Bordewijk's roman "Karakter". Hij zou het ook goed gedaan hebben bij de Puriteinen. Hij had echter geen kerkelijke binding meer. Hij vond zich zelf, zei hij eens, zijn woorden wegend, humanist en liberaal.

Of Lacourt vrienden had, weet ik niet. Hij wekte de indruk altijd alleen zijn gang te willen gaan. Hoewel wij leeftijdgenoten waren en elkaar meer dan een halve eeuw als leden der N.M.V. kenden, noemden wij elkaar niet bij de voornaam. Ik wist die van hem zelfs niet en vernam zijn doopnamen eerst na zijn overlijden. Even trouw als Lacourt was in zijn sympathieën, was hij hardnekkig in zijn antipathieën. Wie, zoals hij dat noemde, "lummelde in het bestuur", viel werktuigelijk in de tweede categorie en kwam daar nooit meer uit. Een keer kreeg ik van hem de wind van voren. Hij hekelde een necrologie in het CB.
- "Ik weet als penningmeester goed, hoe wij moeten ploeteren om het geld binnen te krijgen en hoe zuinig wij er mee moeten om-

springen. Neen, dat je zó veel bladzijden aan zo'n waardeloze figuur wijdt, dat is geld over de balk smijten".

Een keer zei de portier van de kanselarij, dat er een Fransman op mij wachtte in de hal. Het was Lacourt. Hij droeg, scheef op één oor, een zwarte Baskische baret. Hoewel het herfstweer was, stond de kraag van zijn overhemd wijd open. Het zwarte strikdasje had hij in zijn zak gestopt. De onafscheidelijke medaille was op haar plaats. Hij had iets van een oorlogsveteraan, wat in Frankrijk geen kwaad kan, want daar heeft men respect voor.

Er waren altijd drie onderwerpen van gesprek, nl. zijn stress, de Vereniging, de malacologie. Stress leek bij hem een ingebouwde constructiefout, waaraan nu eenmaal niets te doen was. Zijn dokter vond hem, zei hij,"geen interessante patiënt meer, omdat er niets is". Dat was ongeveer acht jaar geleden. Over angina pectoris heeft hij het nooit gehad. Hij concludeerde berustend: "Ach, weet je, het is stress".

"Maar je bent nu al zo lang gepensioneerd, nu is er toch geen enkele reden meer om stress te hebben", probeerde ik rationeel te protesteren. Bedachtzaam antwoordde hij, en ik herinner mij zijn woorden nog als de dag van gisteren: "Weet je, Kuiper, als onze regering maar eens wat flinker optrad, dan zou het met mij fysiek heel wat beter gaan....."

"Lees je voor ontspanning wel eens een roman?",vroeg ik.

- "Neen, daar heb ik geen tijd voor. Ja toch, Dickens lees ik graag. Meesterlijk is hij".

"En muziek?", informeerde ik.

- "Ik ga nooit naar een concert en luister zelden naar radiomuziek. Neen, ik heb geen gevoel voor muziek. Een keer stond bij de buren de radio hard aan. Direct kwam die stress terug. Ik belde ogenblikkelijk de politie op, en hoorde even later de politieauto stoppen. Men praatte aan de voordeur bij de buren. Ik bemoeide mij er niet mee. Kort daarna hield het lawaai op".

De Vereniging werd altijd doorgelicht. Lacourt had een scherp geheugen voor details. Hij verbaasde mij eens, toen hij zonder enige aarzeling het verloop van een dertig jaar geleden gehouden, rumoerige ledenvergadering vertelde met getallen van de stemverhoudingen. Niet bepaald blijmoedig van natuur en zonder een overmatig gevoel voor humor, speelde hij in de N.M.V. niet zelden de rol van Cassandra. Naar zijn smaak ging het eigenlijk zelden goed in de Vereniging. Ondanks zijn belangstelling voor verenigingszaken, heeft hij tientallen jaren lang geen bestuursfunctie bekleed. Dat ging niet naast zijn drukke werkkring. Zijn beurt kwam pas na zijn pensionering in 1972. De Vereniging was in moeilijkheden geraakt. Er deed zich namelijk de paradoxale toestand voor, dat de penningmeester elk jaar, op aanbeveling van de successieve kascommissies, met vlag en wimpel, en onder opgelucht applaus van de ledenvergadering, gedechargeerd werd, terwijl crediteurs lang op betaling moesten wachten, omdat er geen liquide middelen waren. Daar deze toestand onmogelijk kon voortduren, had een "interim-bestuur" het heft in handen genomen. Lacourt werd aangetrokken om financiëel orde op zaken te stellen. Hij wierp zich met verbeten ijver op deze ondankbare, door geen ander lid begeerde taak. - "Wij hadden welvarend kunnen zijn, nu zijn wij aan de rand van bankroet", was zijn weinig opwekkende diagnose. Ten aanzien van onverbeterlijke wan-

betalers, onder wie de afgetreden penningmeester de kroon spande, vroeg hij zonder pardon royering als lid. Zijn wachtwoord was: "Een penningmeester moet innen". Basta. Maar de tweelingzusters wanbetaling en waninning waren helaas niet het enige euvel. Vroegere kasstukken ontbraken. Zij waren bij de overdracht niet ingeleverd. Zelfs een persoonlijke démarche van de voorzitter bij de afgetreden penningmeester was zonder effect gebleven. Lacourt dacht er niet aan, daarin te berusten. Hij schakelde zonder aarzeling de politie in en al enkele dagen later lagen de reeds verloren gewaande documenten op zijn bureau. Het bleek nu, dat gedurende vele jaren, door middel van schijnboekingen, telkens kleine bedragen renteloos uit de middelen van de Vereniging geleend waren, totaal tot een bedrag van bijna twintigduizend gulden. Ik heb mij van de juistheid dezer constatering aan de hand van de boeken kunnen overtuigen. Ook was het kapitaal van de levenscontributies renteloos ingeteerd.

Het voortvarende optreden van het interim-bestuur en de doortastendheid van Lacourt werden overigens niet door alle leden met instemming begroet. Onvolledige informatie zijdens het interim-bestuur, zulks in een streven de kool en de geit te sparen, was daar wel de oorzaak van. Er waren leden die schamper over "het kolonelsregiem" spraken, zinspelend op de toenmalige ondemokratische toestand in Griekenland.

Toen Lacourt in 1978 niet als bestuurslid herkozen werd, was hij werkelijk ontgoocheld. - "Dit voel ik als een tweede voortijdige pensionering", zei hij mistroostig. Ik probeerde hem op te beuren: "Trek je dat toch niet zo aan, je zit in uitstekend gezelschap. Toen Churchill eenmaal het vuile werk had opgeknapt, werd ook hij door het ondankbare kiezersvolk de wei ingestuurd", een vergelijking die Lacourt zichtbaar goed deed. In elk geval kon hij de voldoening smaken, dat door zijn ingrijpen de Vereniging normaal kon functioneren en dat de toekomstige kascommissies voortaan in staat zouden zijn hun taak efficiënt uit te voeren.

Als malacoloog was Lacourt vooral geïnteresseerd in recent marien. Hij beperkte zijn reeds in 1925 begonnen collectie tot het West- en Noordeuropese gebied. Hij maakte honderden excursies naar vele kusten. In de jaren 1936, 1937 en 1954 voer hij op een Katwijkse trawler mee om in de Noordzee schelpen te verzamelen. In zijn opstel "Kroniek van een malacoloog"(CB 100, 1962) schreef hij: "Ik ben een geboren museumman met een voorliefde voor systematiek (in alles) en voor natuurwetenschappen. Een solitair die het gewoonlijk alleen doet (moet doen). Steeds wonend te Leiden was een strandbezoek reeds in de kinderjaren mijn grootste genoegen".

Ondanks zijn voorkeur voor systematiek had hij op dit gebied geen boodschap aan moderne auteurs als Ernst Mayr en Willi Hennig. Daarentegen koesterde hij een onvervalste bewondering voor Fritz Nordsieck, die hij door dik en dun tegen kritiek verdedigde. Lacourt was er dan ook bijzonder trots op, dat Nordsieck een nieuwe soort, Chryssallida (Partulida) lacourti, aan hem had opgedragen. "Laten wij hem eren voor zijn vele goede werken", schreef hij mij. Toen ik Lacourt in 1983 een doorslag van het manuscript van mijn jubileumverhaal ter inzage had toegezonden, met de vraag eventuele onjuistheden wat de geschiedenis der

Vereniging aangaat, te willen signaleren, kreeg ik omgaand antwoord. Hij merkte o.m. op, dat ik de boeken van Nordsieck niet genoemd had en voegde eraan toe "naar mijn mening door het gestook in Nederland". Ik had moeite hem te doen begrijpen, dat het werk van deze auteur, die geen lid der N.M.V. was, buiten het bestek van mijn onderwerp viel.

Lacourt's voorkeur voor strandexcursies, gepaard aan zijn trouw aan Nordsieck's werkwijze, leidden tenslotte tot een voor hem bittere ervaring. Na zijn publicatie in 1977 van de strandvondsten in de Baai van Arcachon, kwam er, zei hij, "een uiterst onprettige reactie van de kant van het Parijse museum". Hij vond, dat de mensen in Leiden hem toen niet voldoende in bescherming genomen hadden. Het was moeilijk op dit punt met hem te discussiëren. Lacourt voelde zich verongelijkt: "Ik heb hetzelfde gedaan als Van Regteren Altena in zijn proefschrift. Hij kreeg er een prijs voor, maar van mij accepteert men het niet".

De laatste keer, dat ik Lacourt in Parijs ontmoette, was hij in de beste stemming. Hij lachte hartelijk over komische situaties die zich in de Vereniging hadden voorgedaan. Hij praatte over zijn molluskenwerk en was, als steeds, trots op zijn status van wetenschappelijk medewerker, ook al bleek die honoraire functie niet wolkenloos te zijn. Hij had een gezonde eetlust en at alles wat zijn hart begeerde. Hoewel ik geen glas wijn aan hem kwijt kon, nam hij aan het eind Turkse koffie. Laat in de avond bracht ik hem naar zijn hotel terug en toen wij napratend in de auto afscheid nemen, concludeerde Lacourt, die de gave had nimmer aan zich zelf te twijfelen: "Och, ik heb wel reden tot tevredenheid, ik ben in twee opzichten geslaagd, maatschappelijk en als bioloog". En misschien omdat ik wat afwezig voor mij uit keek, herhaalde hij die woorden, alsof hij er zeker van wilde zijn, dat zij goed tot mij doordrongen.

J.G.J. Kuiper

Literatuur van voor 1900

Bekende werken van voor 1900 zijn niet gemakkelijk te krijgen. Een fotocopie maken is vaak niet mogelijk. Hieronder treft u twee adressen aan, waar men u misschien kan helpen. Met dank aan de heren D.F. Hoeksema en A.J. de Winter, die mij op deze adressen attendeerden.

Carlo Settepassi, Via Tirso 26, 00198 Roma, geeft een lijst uit van alle bij hem verkrijgbare literatuur:

1. Genummerde heruitgaven in een beperkte oplage:
- Kobelt, 1887-1908. Iconographie der schalentragenden europäischen Meeresconchylien. 4 banden. 300 ex. It. lires 350.000,-.
- Bellardi & Sacco, 1888-1904. I molluschi dei terreni terziari del Piedmonte e della Liguria. 8 banden. 100 ex. It. lires 850.000,- (nov.'87 - juni '88).

2. Een groot aantal andere titels, o.a. B.D.D.,....Roussilon; Forbes & Hanley; Jeffreys; Nobre.

Veel van de onder twee genoemde werken zijn samen met vele andere

ook verkrijgbaar als microfiche. Een catalogus "Zoology" (bijgewerkt tot sept.'81) is gratis verkrijgbaar bij IDC, postbus 11205, 2301 EE Leiden. De prijzen zijn inmiddels in ieder geval tweemaal met 10% gestegen. Bestellingen richten aan: IDC AG, Poststrasse 14, 6300 Zug, Switzerland. Ook grote series, zoals Martini & Chemnitz, 1837 - 1920; Rossmaessler, 1837 - 1915 en Tryon & Pilsbry, 1879 - 1927 zijn verkrijgbaar. Een voordeel van microfiches is dat ook gedeelten van een dergelijke serie besteld kunnen worden.

J.N. de Vries